

WALDEN COM A EXERCICI ESPIRITUAL

Ramon ALCOBERRO

Hi ha filòsofs que fan de la seva vida una mena d'exercici espiritual i que construeixen les seves idees com un destil·lat de les seves vivències. No creen conceptes sinó que proposen estils de vida i els treballen (bàsicament, els posen a prova) sobre ells mateixos; de manera que les seves idees no resulten separables de la seva manera de viure-les. Thoreau n'és un, com ho foren Demòcrit i Epicur a Grècia o Marc Aureli a Roma. Això no significa que les obres d'aquesta mena d'autors siguin autobiogràfiques ni tan sols especialment honestes. En absolut. Ningú no té una vida tan perfecta com voldria i, en general, aquesta mena d'autors "es posen bé per sortir a la foto"; com si es tractes d'influencers abans de fer-se una selfie es maquillen amb cura.

Convé tenir-ho molt present i no deixar-se entabanar: una cosa és el que alguns escriptors (poetes, novel·listes, filòsofs...) van fer de debò i una altra el que ells expliquen que fan. La filosofia no neix de la vida immediata, sinó de la "vida reflexionada". Elaborar una filosofia a partir d'una "vida reflexionada" no és el mateix que fer-ho a partir de la vida que hom ha viscut de debò, perquè implica un altre ordre de prioritats. Coses anecdòtiques per a molts poden ser motius de reflexió filosòfica o literària prou complexos i, al revés, sovint es diu que hi ha gent que "viu als núvols" perquè no cospa el que a la majoria li sembla significatiu. Però en aquesta manera de guaitar la realitat hi ha també un punt de narcisisme – i no cal enganyar-se: el narcisisme filosòfic abunda, tot i que sovint te poc a veure amb el valor real de les teories. Sembla molt humà pretendre retratar-se per a la posteritat més simpàtic o més eixerit del que realment s'és. Quan els filòsofs fan la seva autobiografia espiritual es retoquen molt. En la realitat més prosaica, Sèneca era força irascible, Marc Aureli fou un guerrer brutal i Thoreau tenia molta mala llet i era força mal educat. Saber això no disminueix el valor de les seves filosofies, però hauria de servir per evitar simplificacions i idealitzacions fora de lloc.

Per llegir *Walden* sense esgarips adolescents resulta molt important diferenciar la literatura de la vida. Al seu llibre, Thoreau no ens descriu una vida real, sinó una "vida examinada", una "vida reflexionada". De fet, *Walden* és tot el contrari d'un llibre escrit a raig; va tenir fins a vuit redaccions entre 1847 i 1854 i seria molt equivocat llegir-lo com un reportatge del que "realment" va passar als boscos de Concord. Més aviat el que es retrata és un "art de viure", un itinerari de coneixement ideal (i idealitzat) que vol tenir un efecte educatiu (potser fins i tot catàrtic), sobretot actuant per la via de contrastar la vida ideal i la realitat prosaica. Però no cal enganyar-se. A Thoreau li passa com a tothom: Walden és un ideal. Recular, allunyar-se per meditar la pròpia vida, potser no està al nostre abast. Però estaria bé que passés (o potser no; potser només estaria bé imaginar-s'ho). Ni Walden era realment un bosc remot (hi passava a prop el tren!), ni Thoreau hi estava sol i penjat, sinó que rebia amics i parlava amb gent.

Walden s'ha de llegir com un exercici espiritual. Ho és perquè allò que es proposa és un treball de l'ànima sobre ella mateixa, un camí de millorament moral i de transformació de la mirada. També és un exercici de dissidència davant la tècnica. Que sigui autobiogràfic o idealitzat, resulta secundari. L'important és que es vol descriure un camí de millora i d'aprofundiment. En qualsevol cas, Thoreau escriu un llibre de filosofia que té un caire paradoxal, perquè no hi ha cap concepte, sinó la descripció d'una manera de viure. Es tracta d'intentar respondre a la pregunta: *com portar una vida filosòfica?* i de ser conseqüent amb la resposta.

Una vida filosòfica no és una vida pacífica (recordi's l'episodi de la batalla de les formigues que apareix al llibre). Tampoc és una vida lliure de controvèrsia i sense mals entesos. Una vida filosòfica és el contrari d'una vida domesticada. Els llops no són animals de companyia. Els homes tampoc. Homes i llops tenen dret a ser com són i a viure segons el seu disseny. No hem vingut a fer el bé a la humanitat (ni a oprimir-la, òbviament) i l'única revolució que interessa a Thoreau és la de caire espiritual. Per alguna banda del *Walden*, comenta que els humans són com són i cal que restin com a tals. Han de restar en la seva condició present, ben cert, però també està bé que vingui la primavera i que despertin de la seva letargia. *Walden*, un llibre de filosofia sense conceptes filosòfics, vol ser útil per tal d'ajudar els humans a fer aquest procés. Contra la resignació – que com ell diu no és altra cosa que “desesper confirmat” – i contra l'ansietat que és la malaltia de la modernitat, es tracta de posar lucidesa. *Walden* vol expressar exactament això: una visió tranquil·la i confiada de la natura com a model d'una vida de joia i de plenitud. Si com ell mateix diu *la natura i la vida humana són tan variades com els nostres temperaments*, la natura ens pot ensenyar la diversitat, la confiança i l'autodomini. No és un criteri necessàriament moral, sinó vital i, a la vegada, transformador.